

Terugblik op de Gemeenteraadsverkiezingen

Foto: Verkiezingsuitslagen op de Grote Markt 1949
Fotocollectie Regionaal Archief Nijmegen

21 maart gaan we allemaal stemmen voor de toekomst van onze stad, maar hoe zat dat eigenlijk in het verleden? Sinds de Grondwet van 1848 staat de Gemeenteraad aan het hoofd van de gemeente en worden raadsleden rechtstreeks door de burgers gekozen. Het aantal raadsleden is afhankelijk van het inwonertal van de gemeente. In 1851 telde de Nijmeegse raad 19 leden, sinds 1946 zijn dat er 39.

Aanvankelijk hadden alleen mannen vanaf 23 jaar die minimaal 18 gulden belasting betaalden stemrecht, dat was in 1851 maar 4,46 procent van de Nijmeegse bevolking. Stemmen gebeurde door thuis op een stukje papier de namen van de kandidaten te schrijven en dat in te leveren bij het stembureau. De grondwetsherziening van 1887 breidde het kiesrecht uit. Mannen vanaf 25 jaar die een bepaald bedrag aan belastingen betaalden, een hoeveelheid spaargeld en/of loon hadden, of in het bezit van een woning hadden stemrecht, toen zo'n 10 procent van de bevolking. Vanaf 1917 mochten alle mannen vanaf 23 jaar stemmen en twee jaar later kregen ook vrouwen stemrecht.

Midden 19e eeuw waren er nog geen politieke partijen, alleen plaatselijke politieke verenigingen. In het 19e eeuwse Nijmegen speelde vooral de tegenstelling tussen de protestantse elite, vertegenwoordigd door kiesvereniging 'Eensgezind' die alles bij het oude wilde laten en de kiesvereniging van de opkomende katholieke middenklasse 'Regt en Billijkheid voor allen'.

Zij stonden voor emancipatie van de eeuwenlang achtergestelde katholieken. Circa 1880 ontstonden de eerste (landelijke) politieke partijen. Geleidelijk vervingen deze de plaatselijke kiesverenigingen. In Nijmegen verdwenen bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1919 de kiesverenigingen vrijwel geheel van het toneel. Tot ver in de 20e eeuw domineerden de katholieken de Nijmeegse gemeentepolitiek. De socialisten hadden ongeveer een kwart van de stemmen. Tot in de jaren zestig waren katholieken en socialisten de belangrijkste spelers in de Nijmeegse gemeenteraad, daarna werd het politieke landschap gevarieerder.

Mireille Peters,
Huis van de Nijmeegse
Geschiedenis

